

บทที่ 2

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการ

.....

ผู้ตรวจการ เป็นเจ้าพนักงานในสังกัดกรมการขนส่งทางบกที่มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย อันได้แก่ การควบคุม กำกับ ดูแล และตรวจสอบผู้ประกอบการขนส่ง เจ้าของรถ ผู้ประจำรถ ผู้ขับรถตลอดจนตัวรถที่จะนำมาใช้ในการขนส่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก กฎหมายว่าด้วยรถยนต์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ซึ่งอำนาจดังกล่าวครอบคลุมถึงการจับกุมหรือลงโทษ หรือดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยจะกล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

1.1 การตรวจการทั่วไป ผู้ตรวจการมีหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล และตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ประกอบการขนส่ง ผู้ประจำรถ และรถที่ใช้ในการขนส่ง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

อนึ่ง ในการบังคับใช้กฎหมายข้างต้น ผู้ตรวจการยังมีอำนาจหน้าที่สืบสวนหาผู้กระทำความผิด และจับกุมผู้ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกมาลงโทษ ทั้งนี้ ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเพียงอย่างเดียวผู้ตรวจการสามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกด้วยนั้น ผู้ตรวจการจะต้องทำการร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไป

1.2 มีอำนาจเรียกรถให้หยุด เพื่อทำการตรวจสอบ และเมื่อเชื่อว่ามีกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 เกิดขึ้น ให้ผู้ตรวจการ มีอำนาจจับกุมผู้ที่ฝ่าฝืน เพื่อส่งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินคดีต่อไป (มาตรา 50)

1.3 อำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ผู้ประจำรถ ตามมาตรา 109 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งหลายในหมวดนี้ ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถของ ผู้นั้น และสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตนต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง คำสั่งนั้นให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถชั่วคราวภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น

1.4 อำนาจสั่ง “ห้ามใช้” รถเป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 83 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อผู้ตรวจการตรวจพบว่า รถคันใดมีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรง หรือมีเครื่องอุปกรณ์หรือส่วนควบไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้ตรวจการรายงานให้นายทะเบียนทราบ แต่ถ้าปรากฏ

โดยชัดแจ้งว่าการใช้รถคันนั้นต่อไปน่าจะเป็นเหตุให้เกิดภัยอันตรายแก่การขนส่ง ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งระงับใช้ไว้เป็นการชั่วคราวได้ และให้รับรายงานให้นายทะเบียนทราบภายในสี่สิบสี่ชั่วโมง”

ผู้ที่ใช้รถโดยฝ่าฝืนคำสั่งผู้ตรวจการตามมาตรา 83 จะมีความผิดตามมาตรา 148 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

1.5 อำนาจในการเข้าไปในสถานที่ดำเนินการของผู้ประกอบการขนส่ง โดยได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมการขนส่งทางบกตามนัยมาตรา 49 หากผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกจะระวางโทษตามมาตรา 144 ปรับไม่เกินห้าพันบาท

“มาตรา 49 ให้อธิบดีหรือนายทะเบียนมีอำนาจควบคุมดูแลบรรดากิจการที่เกี่ยวกับการขนส่งให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อประโยชน์ดังกล่าวให้อธิบดีหรือนายทะเบียนมีอำนาจ

(๑) เข้าไปในสถานที่ดำเนินการของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งในระหว่างเวลาทำงานตามปกติเพื่อทราบข้อเท็จจริง และเพื่อตรวจสอบบัญชีและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการขนส่ง

(๒) เรียกผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่ง ผู้จัดการและพนักงานของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งซึ่งเป็นนิติบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือสั่งให้ยื่นคำชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงตามที่ต้องการ

ในการปฏิบัติตาม (๑) ให้อธิบดีมีอำนาจมอบหมายให้ผู้ตรวจการหรือพนักงานตรวจสอบสภาพทำการแทนได้

ในการปฏิบัติภารกิจของอธิบดี นายทะเบียน ผู้ตรวจการ หรือพนักงานตรวจสอบสภาพตามมาตรา นี้ ให้นำบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในสถานที่นั้นอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือตามสมควร”

1.6 อำนาจการเปรียบเทียบปรับความผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522
โดยมาตรา 163 วรรคแรกบัญญัติว่า “บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวให้อธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเปรียบเทียบภายในสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

ในทางปฏิบัติอธิบดีกรมการขนส่งทางบกจะมอบอำนาจให้แก่ผู้ตรวจการระดับ 3 ขึ้นไป มีอำนาจดังกล่าว ดังประกาศกรมการขนส่งทางบก เรื่อง มอบอำนาจเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติล้อเลื่อน พุทธศักราช 2478 ที่มีโทษปรับสถานเดียวไว้ ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2545

1.7 อำนาจการนำกฎหมายว่าด้วยรถยนต์และกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกมาใช้โดยอนุโลม

เนื่องจากพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 111 ได้บัญญัติว่า “ให้นำบัญญัติทั้งหลายตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์และกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ขับรถ ผู้เก็บค่าโดยสารและนายตรวจมาใช้บังคับโดยอนุโลม” และมาตรา 161 ได้บัญญัติโทษไว้ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทั้งหลาย ในกฎหมายว่าด้วยรถยนต์และกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ขับรถ ผู้เก็บค่าโดยสาร และนายตรวจ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าพันบาท”

การมีบทบัญญัติมาตรา 111 เพื่อให้กฎหมายเกิดการเชื่อมโยงกัน มิให้มีการเขียนกฎหมายที่ซ้ำซ้อนโดยไม่จำเป็น ตลอดจนเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายไปโดยอัตโนมัติ

2. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

2.1 การตรวจการทั่วไป ผู้ตรวจการมีหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล เจ้าของรถ ผู้ครอบครองรถ ผู้ขับขี่ และรถที่นำมาใช้ในการขับขี่ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

ขณะเดียวกันผู้ตรวจการยังมีอำนาจหน้าที่สืบสวนหาผู้กระทำความผิด และจับกุมผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์มาลงโทษ ทั้งนี้ ความคิดที่มีอัตราโทษจำคุกเพียงอย่างเดียวผู้ตรวจการสามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกนั้น ผู้ตรวจการจะต้องทำการร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไป

2.2 มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับรถหยุดรถเพื่อทำการตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรถยนต์ฯ กับมีอำนาจสั่งให้บุคคลใดปฏิบัติกรเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบนั้นได้ และเมื่อพบว่าผู้ใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ ตามนัยมาตรา 57 ทวิ ความว่า “มาตรา 57 ทวิ ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งให้ผู้ขับรถหยุดรถเพื่อทำการตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กับมีอำนาจสั่งให้บุคคลใดปฏิบัติกรเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบนั้นได้ และเมื่อพบว่า ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จะว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตนต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิคำสั่งเพื่อดำเนินการเปรียบเทียบปรับก็ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความผิดดังกล่าวมิโทษจำคุก ให้ผู้ตรวจการนำตัวผู้นั้นส่งพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ในการออกคำสั่งให้ไปรายงานตนต่อนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ผู้ตรวจการจะเรียกเก็บใบอนุญาตขับรถของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้ แต่ต้องริบนำใบอนุญาตขับรถที่เรียกเก็บไว้ไป

ส่งมอบแก่นายทะเบียนภายในแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ออกคำสั่งและให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นใบอนุญาตขับรถชั่วคราวภายในกำหนดเวลาที่ให้ไปรายงานตนดังกล่าว

คำสั่งให้ไปรายงานตนต่อนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีกำหนด”

จากบทบัญญัติมาตรา 57 ทวิ สามารถสรุปวิธีดำเนินการ ได้ 3 กรณี กล่าวคือ

(ก) การว่ากล่าวตักเตือน

(ข) สั่งเป็นหนังสือให้รายงานตัวต่อนายทะเบียนภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ มีคำสั่ง เพื่อดำเนินการเปรียบเทียบปรับ

(ค) ในกรณีที่มีโทษจำคุกให้นำตัวส่งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี

ในกรณีดำเนินการตามข้อ (ข) จะเรียกเก็บใบอนุญาตขับรถไว้เป็นทางการชั่วคราวก็ได้ โดยต้องส่งให้นายทะเบียน ภายใน 8 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ออกคำสั่ง

2.3 อำนาจในการสั่งให้เจ้าของรถนำรถไปให้นายทะเบียนตรวจสภาพ ตามมาตรา 15 ความว่า “มาตรา 15 ในกรณีที่นายทะเบียนหรือผู้ตรวจการเห็นว่ารถใดในขณะที่ใช้มีลักษณะที่เห็นได้ว่าน่าจะจะไม่ปลอดภัยในการใช้ ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของรถนำรถนั้นไปให้นายทะเบียน หรือสถานตรวจสภาพที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกตรวจสภาพภายในเวลาที่กำหนดได้”

2.4 อำนาจเข้าตรวจสถานที่ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีรถค้างชำระภาษีประจำปี รวมทั้งมีอำนาจยึดรถดังกล่าวไว้เพื่อตรวจสอบ ตามนัยมาตรา 37 ความว่า “มาตรา 37 นายทะเบียนและผู้ตรวจการซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเข้าตรวจในที่ที่มีเหตุ อันควรสงสัยว่ามีรถค้างชำระภาษีประจำปี และยึดรถนั้นไว้เพื่อตรวจสอบได้”

การเข้าตรวจตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก”

2.5 อำนาจยึดใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ และใบอนุญาตขับรถยนต์สามล้อสาธารณะ กรณีผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาประเภทที่ระบุไว้ในมาตรา 49(8) โดยผู้ตรวจการที่อธิบดีมอบหมายมีอำนาจยึดไว้ตั้งแต่วันฟ้องจนถึงเวลาที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามนัยมาตรา 54 และเมื่อยึดแล้วต้องรีบนำส่งนายทะเบียนโดยไม่ชักช้า

2.6 อำนาจการเปรียบเทียบปรับความผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 โดยมาตรา 67 ทวิ วรรคแรก บัญญัติว่า “บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเปรียบเทียบภายในสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

อย่างไรก็ตาม ในทางบริหารอธิบดีกรมการขนส่งทางบกจะมอบอำนาจให้บุคคลต่างๆ เป็นผู้ใช้อำนาจแทน ซึ่งผู้ตรวจการระดับ 3 ขึ้นไป เป็นหนึ่งในผู้ที่มีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาได้ ดังประกาศกรมการขนส่งทางบก เรื่อง มอบอำนาจเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติล้อเลื่อน พุทธศักราช 2478 ที่มีโทษปรับสถานเดียวไว้ ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2545

3. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

3.1 อำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการทดสอบหรือการตรวจสอบของมีนเมา หรือสารเสพติด ดังกล่าวในผู้ขับขี่ตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 43 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือ เสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ทั้งนี้ ตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการมีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภทตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า ได้เสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามวรรคหนึ่งหรือไม่ และหากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าผู้ขับขี่นั้นไม่ได้เสพก็ให้ผู้ขับขี่นั้นขับรถต่อไปได้

ในกรณีผู้ขับขี่ตามวรรคสองไม่ยอมให้ตรวจสอบ ให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการมีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณีเพื่อให้ตรวจสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและเมื่อผู้นั้นยอมรับ การตรวจสอบแล้วหากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าไม่ได้เสพ ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

การตรวจสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

จากบทบัญญัติข้างต้น สามารถสรุปอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการ เป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) อำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภทตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า ได้เสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามวรรคหนึ่งหรือไม่

2) อำนาจกักตัวผู้ขับขี่ที่ไม่ยอมให้ตรวจสอบ ไว้เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณี

3.2 อำนาจสั่งผู้ขับขี่ที่มีเหตุอันควรสงสัย ให้หยุดรถเพื่อตรวจสอบว่า ขับรถในขณะหย่อนความสามารถ หรือขับรถในขณะเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น หรือไม่อย่างไร

หากผู้ตรวจการพบว่า ผู้ขับขี่ขับรถในขณะหย่อนความสามารถ หรือขับรถในขณะเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น ให้ผู้ตรวจการสั่งตัวผู้ขับขี่พร้อมพยานหลักฐานในเบื้องต้นแก่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจโดยเร็ว แต่ไม่ต้องเกินหกชั่วโมงนับแต่เวลาที่พบกระทำคามผิด ทั้งนี้ตามมาตรา 43 ตรี มาตรา 43 จัตวา ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 43 ตรี ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดรถและสั่งให้มีการทดสอบตามมาตรา 142 ด้วย

มาตรา 43 จัตวา ในกรณีที่ผู้ตรวจการพบว่า ผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) หรือมาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง ให้ผู้ตรวจการสั่งตัวผู้ขับขี่พร้อมพยานหลักฐานในเบื้องต้นแก่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจโดยเร็ว แต่ไม่ต้องเกินหกชั่วโมงนับแต่เวลาที่พบกระทำคามผิดดังกล่าว เพื่อดำเนินคดีต่อไป”

3.3 อำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถเพื่อตรวจสอบว่า รถมีสภาพถูกต้องหรือไม่ (ตามมาตรา 143 ทวิ) หากมีสภาพไม่ถูกต้อง ผู้ตรวจการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ระงับใช้รถนั้นเป็นการชั่วคราว

รถที่ถูกสั่งห้ามใช้ชั่วคราวนี้ ใครจะนำรถออกใช้ไม่ได้จนกว่าเจ้าของรถจะได้ทำการซ่อมแซม หรือแก้ไขให้อยู่ในสภาพดี และนำไปให้เจ้าพนักงานจราจรหรือผู้ที่ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งให้มีอำนาจตรวจรถตรวจรับรอง

4. อำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

4.1 ที่มาของอำนาจผู้ตรวจการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มิได้บัญญัตินิยามคำว่าผู้ตรวจการไว้อย่างชัดเจน แต่มีบทบัญญัติที่มีผลทำให้ผู้ตรวจการมีอำนาจดำเนินการแก้ไขยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดตามกฎหมายฉบับนี้ดังนี้

1) บทห้าม ได้แก่ มาตรา 64 “ยานพาหนะที่จะต้องนำมาใช้จะต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดตามมาตรา 55” (มาตรา 55 ให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด) การฝ่าฝืนมาตรา 64 จะไม่มีบทลงโทษทันที เป็นแต่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งห้ามใช้รถคันดังกล่าวได้ตามนัยมาตรา 65

หลังจากนั้นหากมีการใช้รถที่มีคำสั่งถูกห้ามใช้ จึงจะมีความผิดตามมาตรา 102 ความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 65 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท”

2) บทที่ให้อำนาจ ได้แก่

2.1) นิยามตามมาตรา 4 “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า “ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

2.2) มาตรา 11 วรรคสอง ความว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กบออกกฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้”

2.3) กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้มีได้อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ออกประกาศจำนวน 2 ฉบับ แต่งตั้งผู้ตรวจการ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามมาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 และ มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้แก่ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ลงวันที่ 19 เมษายน 2536 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2536) ลงวันที่ 19 เมษายน 2536

ดังนั้น จากบทบัญญัติตามข้อ 2.1) - 2.3) จึงทำให้ผู้ตรวจการของกรมการขนส่งทางบกเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และมีอำนาจดำเนินการแก่รถที่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดได้ตามมาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 และ มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

4.2 อำนาจหน้าที่

1) อำนาจสั่งให้ยานพาหนะหยุด หรือเข้าไปในยานพาหนะเพื่อตรวจสอบเครื่องยนต์ หรืออุปกรณ์ของยานพาหนะ เพื่อตรวจว่า มีการใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดหรือไม่ ตามนัยมาตรา 67

2) อำนาจห้ามใช้ยานพาหนะ กรณีที่ผู้ตรวจการตรวจพบว่ามีการใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด ผู้ตรวจการมีอำนาจออกคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะนั้นได้

การออกคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะ กระทำโดยใช้เครื่องหมายเป็นตัวอักษรที่มีข้อความว่า “ห้ามใช้เด็ดขาด” หรือ “ห้ามใช้ชั่วคราว” ไว้ปรากฏเด่นชัด ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของยานพาหนะโดยมีเงื่อนไข ดังนี้

2.1) การใช้เครื่องหมาย “ห้ามใช้ชั่วคราว” ใช้ในกรณีตรวจพบว่ายานพาหนะที่ใช้งานก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด เป็นการให้เครื่องหมายนี้กับรถที่

อยู่ในภาวะที่ปลอดจากการถูกคำสั่งห้ามใช้ยานพาหนะ โดยรถนั้นอาจยังไม่เคยถูกคำสั่งห้ามใช้มาก่อน หรือเคยถูกคำสั่งห้ามใช้มาก่อนแต่ได้

การเคลื่อนย้ายยานพาหนะที่ถูก “ห้ามใช้ชั่วคราว” แล้ว สามารถขับขี่ได้เฉพาะเพื่อการนำไปปรับปรุงแก้ไข หรือเพื่อการนำไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายหลังการปรับปรุงแก้ไขเท่านั้นและต้องขับขี่ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และภายในกำหนดเวลา 30 วันเท่านั้นนับแต่ถูกคำสั่งดังกล่าว

2.2) การใช้เครื่องหมาย “ห้ามใช้เด็ดขาด” ใช้ในกรณีตรวจพบว่ายานพาหนะที่ใช้ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด และถูก “ห้ามใช้ชั่วคราว” แล้วไม่แก้ไขสภาพที่ก่อให้เกิดมลพิษภายในเวลาที่กำหนด ให้ผู้ตรวจการออกเครื่องหมาย “ห้ามใช้เด็ดขาด” แทน

การเคลื่อนย้ายยานพาหนะที่ถูก “ห้ามใช้เด็ดขาด” แล้ว ต้องกระทำโดยการลากหรือจูง หรือวิธีการอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษเกินมาตรฐานควบคุมมลพิษเท่านั้น

5. ตารางเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการระหว่างพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 กับพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

อำนาจและหน้าที่ของผู้ตรวจการ	
พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522	พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522
<p>คำสั่งผู้ตรวจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> มีอำนาจเรียกรถให้หยุด เพื่อ ทำการตรวจสอบและเมื่อเชื่อว่าการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้น ให้ผู้ตรวจการ มีอำนาจจับกุมผู้ที่ฝ่าฝืนเพื่อส่งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินคดีต่อไป (มาตรา 50) <p>ข้อสังเกต ผู้ตรวจการไม่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับต่อผู้ฝ่าฝืนตามมาตรานี้</p> <ul style="list-style-type: none"> มีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ผู้ประจํารถของผู้นั้น และสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตัวต่อนายทะเบียนภายใน 72 ชั่วโมง 	<ul style="list-style-type: none"> มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับรถหยุดรถเพื่อทำการตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้กับมีอำนาจสั่งให้บุคคลใดปฏิบัติกรเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบนั้นได้ และเมื่อพบว่าผู้ใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้สามารถดำเนินการ ได้ 3 กรณี กล่าวคือ <ul style="list-style-type: none"> (ก) ว่ากล่าวตักเตือน (ข) สั่งเป็นหนังสือให้รายงานตัวต่อนายทะเบียนภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง เพื่อดำเนินการเปรียบเทียบปรับ

อำนาจและหน้าที่ของผู้ตรวจการ	
พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522	พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522
<p>คำสั่งนั้น ให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ใช้ประจำรถชั่วคราวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว (มาตรา 109)</p> <p>หมายเหตุ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีอำนาจว่ากล่าวตักเตือน 2. ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการส่งใบอนุญาตชั่วคราวให้แก่นายทะเบียน 3. คำสั่งผู้ตรวจการใช้แทนใบอนุญาตชั่วคราวภายใน 72 ชั่วโมง 	<p>(ค) ในกรณีที่มีโทษจำคุก ให้ส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดี</p> <p>ในกรณีดำเนินการตามข้อ (จ) จะเรียกเก็บใบอนุญาตชั่วคราวไว้เป็นทางการชั่วคราวก็ได้ โดยต้องส่งให้นายทะเบียน ภายใน 8 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ออกคำสั่ง (มาตรา 57 ทวิ)</p> <p>หมายเหตุ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีอำนาจว่ากล่าวตักเตือน 2. กำหนดระยะเวลาในการส่งใบอนุญาตชั่วคราวให้แก่นายทะเบียนภายใน 8 ชั่วโมง 3. คำสั่งผู้ตรวจการใช้แทนใบอนุญาตชั่วคราวภายใน 7 วัน